

juridisk vägledning angående tiggeri

JURIDISK VÄGLEDNING ANGÅENDE TIGGERI – FÖR POLISER I YTTRE TJÄNST

Tiggeri är i sig inte straffbart eller otillåtet. Det finns inte heller någon lagstiftning som hindrar att tiggeri bedrivs i organiserad form; med samordnade aktiviteter, resor eller boende. Det finns dock vissa lagar som begränsar möjligheterna att tigga. Det kan också förekomma brott i samband med tiggeri. Nedan redogörs för några regleringar och eventuella brott, samt vissa polisiära befogenheter.

Brottsbalken, ordningslagen, polislagen och annan lagstiftning tillämpas lika, oavsett om en person är svensk medborgare eller utländsk medborgare. Likhet inför lagen är en grundläggande juridisk princip, förankrad i grundlagen. Polismyndigheten ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet (1 kap. 9 § regeringsformen). Kännedom om brott som hör under allmänt åtal ska rapporteras så snart det kan ske (9 § 1 st. polislagen).

Ingripande ska ske på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Måste tvång tillgripas, ska detta ske endast i den form och den utsträckning som behövs för att det avsedda resultatet ska uppnås. (8 § polislagen)

Olovliga bosättningar

Den som uppsåtligen och olovligen gör intrång i annans besittning av mark, till exempel genom bosättning, kan göra sig skyldig till bl.a. egenmäktigt förfarande (8 kap. 8 § brottsbalken) och dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Polismyndigheten får förelägga den som har placerat upplag eller andra anordningar på en offentlig plats utan nödvändigt tillstånd att ta bort dessa och på dennes bekostnad själv vidta sådan åtgärd i vissa fall (3 kap. 19 och 21 §§ ordningslagen).

Polismyndighetens rättsavdelning har gjort en rättslig översyn av polisens möjligheter att hantera olovliga bosättningar och tagit fram rekommendationer för Polismyndigheten avseende hanteringen av sådana bosättningar.

Tillståndskrav enligt ordningslagen

Tiggeri och/eller bosättning på offentlig plats kan ibland kräva tillstånd enligt ordningslagen. En offentlig plats inom detaljplanlagt område får inte utan tillstånd av Polismyndigheten användas på ett sätt som inte stämmer överens med det ändamål som platsen har upplåtits för eller som inte är allmänt vedertaget (3 kap. 1 § ordningslagen). Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet använder en offentlig plats utan tillstånd kan dömas för brott till böter (3 kap. 22 § 1 st. ordningslagen). Tillstånd behövs emellertid inte om platsen tas i anspråk endast tillfälligt och i obetydlig omfattning och utan att inkräkta på någon annans tillstånd. Tiggeri eller bosättning som pågår en längre tid på en plats och på ett sätt som till exempel innebär påtagligt hinder för gångtrafikanter kan falla in under kravet på tillståndsplikt.

Förbud enligt lokala ordningsföreskrifter

Kommunala lokala ordningsföreskrifter kan i vissa särskilda fall förbjuda aktiv penninginsamling utan tillstånd. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot en lokal föreskrift kan göra sig skyldig till ett brott och dömas till penningböter (3 kap. 22 § 2 st. ordningslagen). Att sitta ner eller stå upp och samlar in pengar i en kopp eller motsvarande är inte att anse som aktiv penninginsamling.

Ordningsstörande

Om någon genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna, får en polisman, när det är nödvändigt för att ordningen ska kunna upprätthållas, avvisa eller avlägsna honom från visst område eller utrymme eller omhänderta honom (13 § polislagen).

Ofredande

Den som handgripligen antastar eller med annat hänsynslöst beteende ofredar annan kan göra sig skyldig till ofredande och dömas till böter eller fängelse i högst ett år (4 kap. 7 § brottsbalken).

Bedrägeri

Den som medelst vilseledande, till exempel låtsas ha ett handikapp, förmår annan att skänka honom eller henne pengar kan göra sig skyldig till bedrägeri och dömas till fängelse i högst två år (9 kap. 1 § brottsbalken). Är brottet med hänsyn till skadans omfattning och övriga omständigheter att anse som ringa är brottet bedrägligt beteende och straffet böter eller fängelse i högst sex månader (9 kap. 2 § brottsbalken).

Nedskräpning

Den som med uppsåt eller av oaktsamhet skräpar ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till döms för nedskräpning till böter eller fängelse i högst ett år till (29 kap. 7 § miljöbalken). Nedskräpning som är mindre allvarlig, nedskräpningsförseelse, medför penningböter, vanligtvis genom ordningsbot (29 kap. 7a § miljöbalken). Att slänga ifrån sig snabbmatsförpackningar, glas- och plastflaskor, engångsgrillar och andra engångsartiklar är exempel på nedskräpningsförseelser, men att slänga en enstaka cigarettfimp, en biljett eller ett tuggummi på marken är inte straffbart.

Kod: 910A. Gärning: Nedskräpning. Bot: 800 kronor

Förargelseväckande beteende

Den som för oljud på allmän plats eller annars offentligen betar sig på ett sätt som är ägnat att väcka förargelse hos allmänheten, t.ex. genom att urinera eller lämna avföring, döms för förargelseväckande beteende till penningböter (16 kap.16 § brottsbalken).

Människohandel

Den som genom olaga tvång, vilseledande eller utnyttjande av någons utsatta belägenhet rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för tiggeri eller annat tvångsarbete i en situation som innebär nödläge för den utsatte gör sig skyldig till människohandel och döms till fängelse i lägst två och högst tio år (4 kap. 1a § 1 st. brottsbalken).

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år döms för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts (4 kap. 1a § 2 st. brottsbalken).

Avvärja brott

En person får avvisas eller avlägsnas från visst område eller utrymme, eller omhändertas, om en sådan åtgärd behövs för att en straffbelagd handling ska kunna avvärjas (13 § polislagen).

Gripande

Den som på sannolika skäl är misstänkt för brott får häktas oberoende av brottets beskaffenhet om han är okänd och vägrar att uppge namn och hemvist, eller om hans uppgift om detta kan antas vara osann, eller om han saknar hemvist inom riket och det finns risk för att han genom att bege sig från riket undandrar sig lagföring eller straff (24 kap 2 § rättegångsbalken).

JO ansåg inte att det var förenligt med proportionalitetsprincipen när polisen grep tre kvinnor för en förseelse mot lokala ordningsföreskrifter i Södertälje kommun. Grunden för gripandena var att kvinnorna saknade hemvist i Sverige och att det fanns en risk för att de genom att bege sig från landet skulle undandra sig lagföring eller straff. JO kom i beslutet fram till att det var oförenligt med proportionalitetsprincipen att gripa kvinnorna för en förseelse som endast kan medföra penningböter. Däremot kan det enligt JO finnas ett utrymme att frihetsberöva en person som vägrar uppge namn och adress. (JO:s beslut 2014-09-24, dnr 457-2014)

Inre utlänningskontroll

En utlänningskontroll som vistas i Sverige mer än tre månader ska ha uppehållstillstånd eller uppehållsrätt (avseende EES-medborgare) enligt utlänningslagen. Inre utlänningskontroll får vidtas endast om det finns grundad anledning att anta att utlänningskontrollen saknar rätt att uppehålla sig här i landet eller om det annars finns särskild anledning till kontroll (9 kap. 9 § 3 st. utlänningslagen). Kontrollen får inte ske enbart på grund av att en person har ett utseende som uppfattas som utländskt eller på grund av hans eller hennes språk eller namn (FAP 273-1). En inre utlänningskontroll ska dokumenteras. JO anser att det inte går att avvisa utlänningskontroll enligt utlänningslagen enbart med anledning av att de tigger.